

Česká filharmonie

„Dlouhé doznívání slábnoucí pandemie Covid-19 se v některých ohledech snášejí nejhůře... avšak nutkání tohoto velkého orchestru provozovat hudbu je nezadržitelné.“

The Daily Telegraph

Česká filharmonie, která slaví své 127. výročí, odehrála svůj první koncert 4. ledna roku 1896 ve slavném Rudolfinu v centru Prahy. Koncert dirigoval Antonín Dvořák a součástí programu byla i světová premiéra jeho *Biblických písní* č. 1 až 5. Dnes se orchestru dostává uznání nejen za jeho kanonické interpretace hudby českých skladatelů, kterou propaguje od svého založení, ale je znám také svým silným vztahem k dílu Dvořákových přátel Johannese Brahmsa a P. I. Čajkovského a rovněž k dílu Gustava Mahlera, který v roce 1908 s Českou filharmonií uvedl světovou premiéru své Symfonie č. 7.

Po završení *Projektu Čajkovskij* v roce 2019 Česká filharmonie se svým šéfdirigentem a hudebním ředitelem Byčkovem zaměřila svou pozornost na symfonickou tvorbu Gustava Mahlera. Z koncertů v Praze i v zahraničí byly pořízeny nahrávky pod značkou Czech Phil Media – vlastní moderní produkční společnosti tohoto orchestru – a Mahlerova Symfonie č. 4 vydaná letos v březnu předznamenává začátek nové spolupráce orchestru se společností Pentatone. V průběhu letošní sezony provede Byčkov s Českou filharmonií Mahlerovy Symfonie č. 6. a 7 nejenom doma v Praze, ale také na turné v Amsterdamu, Paříži, Vídní a Miláně a na Mezinárodním festivalu v Edinburghu, Festivalu v San Sebastianu a na Mahlerově festivalu v lipském Gewandhausu.

Sezona 2022/2023 je pátou Byčkovovou sezonou ve funkci šéfdirigenta a hudebního ředitele České filharmonie, během níž oslaví své 70. narozeniny třemi koncerty na konci listopadu, na nichž zazní Beethovenova Pátá symfonie spolu s Šostakovičovou Pátou. Sezonu zahájí Byčkov Beethovenovou a Straussovou hudbou a v rámci abonentních koncertů uvede ve světové premiéře skladby Detleva Glanerta a Thierryho Escaicha, dvě ze čtrnácti děl, jejichž objednávku inicioval na počátku svého působení. V této 127. sezóně České filharmonie budou její hlavní hostující dirigenti Jakub Hrůša a Tomáš Netopil řídit abonentní koncerty známých i méně známých českých skladatelů, jako jsou Janáček, Dvořák, Martinů, Suk, Krček a Štědroň; Sir Simon Rattle a Magdalena Kožená vystoupí jako rezidenční umělci sezony 2022/2023 a Českou filharmonií budou opětovně či poprvé řídit zahraniční hostující dirigenti jako Sir John Eliot Gardiner, Daniel Harding, Giovanni Antonini, Manfred Honeck, Juanjo Mena a Maxim Jemeljaničev.

V pozoruhodné a slavné minulosti České filharmonie hrála roli geografická poloha jejího působiště v srdci Evropy i dramatické politické dějiny českých zemí, jejichž výmluvným symbolem je Smetanova *Má vlast*. První úplné provedení *Mé vlasti* se konalo v roce 1901 ve smíchovském pivovaru; v roce 1925 ji Václav Talich uvedl na prvním koncertě filharmoniků, který byl živě přenášen rozhlasem, a pět let poté se stala i prvním dílem, jež orchestr nahrál na desku. Když Joseph Goebbels za nacistické okupace požadoval, aby Česká filharmonie vystoupila v Berlíně a v Drážďanech, Talich dal jako vzdorné gesto na program právě *Mou vlast*. Tutéž skladbu pak v roce 1945 řídil Rafael Kubelík na „koncertě díkuvzdání“ za čerstvě

osvobozené Československo, a o 45 let později vybral *Mou vlast* znovu na program koncertu u příležitosti prvních svobodných voleb v Československu. V listopadu 2020 Semjon Byčkov s Českou filharmonií provedením celého cyklu připomněli 30. výročí tohoto historického okamžiku a založili tak novou tradici každoročního mimořádného koncertu pro svobodu a demokracii, vztahujícího se k odkazu sametové revoluce, který v roce 2021 řídil Jakub Hrůša a který v roce 2022 bude dirigovat Sir Simon Rattle.

Celými dějinami orchestru se vinou dvě tematické linky – propagace hudby českých skladatelů a přesvědčení, že hudba může svým působením měnit lidské životy. Při svém založení byla Česká filharmonie definována jakožto „spolek ku povznesení hudebního umění v Praze, jakož i spolek pensijní členů orchestru Národního divadla v Praze, jich vdov a sirotků“, neboť výtěžek ze čtyř koncertů, jež ročně odehrála, pomáhal podporovat členy orchestru, kteří již nemohli vystupovat, a také nejbližší rodinné příslušníky zemřelých členů. Již ve dvacátých letech 20. století uváděl Václav Talich (šéfdirigent ČF 1919–1941) první koncerty pro dělníky, mládež a dobrovolné spolky, jako byl Červený kříž, Sokol a Jednota slovanských žen, a v roce 1923 zorganizoval tři dobročinné koncerty pro ruské, rakouské a německé hudebníky včetně členů Vídeňské a Berlínské filharmonie.

Tohoto kursu se Česká filharmonie drží i dnes a její veřejně prospěšná činnost je neméně rozmanitá a intenzivní. Vedle Orchesterální akademie a Ceny Jiřího Bělohlávky pro mladé hudebníky má vypracovanou ucelenou strategii hudebního vzdělávání, v jejímž rámci spolupracuje s více než čtyřmi sty škol. Do Rudolfinu tak přijíždějí na koncerty či mistrovské kurzy mladí lidé všech věkových skupin, ač návštěva Prahy znamená pro některé až čtyřhodinové cestování. Motivační hudební a písňový program, který Česká filharmonie vytvořila pro rozsáhlou romskou komunitu v České republice a na Slovensku, pomohl ke zviditelnění a nalezení vlastního hlasu mnoha sociálně vyloučeným rodinám. Kromě nově zahájeného edukačního projektu mezinárodních výměn s Královskou hudební akademií v Londýně uspořádal orchestr během lockdownu sedm benefičních koncertů, jejichž výtěžek byl věnován nemocnicím, charitativním organizacím a profesionálním zdravotníkům.

Orchestr již v počátcích pomáhal prosazovat hudbu Bohuslava Martinů a v roce 1919 uvedl premiéru jeho *České rapsodie*. Podrobný seznam českých děl, která Česká filharmonie uvedla pod vedením Václava Talicha, zahrnuje mimo jiné světové premiéry *Poločasu* Bohuslava Martinů (1924) a Janáčkovy *Sinfonietty* (1926) a pražskou premiéru Janáčkovy *Tarase Bulby* (1924). Propagátorem hudby Martinů byl i Rafael Kubelík, který poprvé uvedl jeho *Polní mši* (1946) a Symfonii č. 5 (1947). Karel Ančerl pak dirigoval Českou filharmonii v roce 1956 při premiéře skladatelových *Symfonických fantazií* (Symfonie č. 6). Právě se *Symfonickými fantaziemi* vystoupil orchestr dvakrát také na BBC Proms, poprvé v roce 1969 s šéfdirigentem Václavem Neumannem a podruhé v roce 2010 se Sirem Johnem Eliotem Gardinerem.

Praha odedávna přitahovala hudební skladatele, mimo jiné i W. A. Mozarta. Poté, co zde byla uvedena jeho *Figarova svatba* a *Don Giovanni*, nelitoval dvěstěpadesátikilometrové cesty z Vídně, aby mohl být v roce 1791 přítomen při premiéře své opery *La Clemenza di Tito*. Pět let poté podnikl do Prahy dvě cesty Ludwig van Beethoven a znovu se do ní vrátil v roce 1798, kdy tu uvedl

premiéru svého Klavírního koncertu č. 1. Jeho Sedmá symfonie byla zkomponována nedaleko, v dnešních Teplicích. Mahlerův vztah k Praze byl ještě silnější. Tento skladatel, narozený v české vesnici Kaliště, ve svých třidvaceti letech dirigoval v Královském městském divadle v Olomouci. Do Prahy poprvé přijel řídit orchestr Nového německého divadla a poté tu s Českou filharmonií uvedl ve světové premiéře svou Sedmou symfonii.

Prvním světově proslulým skladatelem, který stanul za dirigentským pultem České filharmonie, ovšem nebyl Mahler, nýbrž ještě před ním v roce 1906 Edward Grieg. V roce 1930 vystoupil s Českou filharmonií Igor Stravinskij, jenž v Praze pod taktovkou Václava Talicha provedl své *Capriccio* pro klavír a orchestr. Na Pražském jaru roku 1947 dirigoval orchestr Leonard Bernstein při evropské premiéře Symfonie č. 3 Aarona Coplanda a o dva roky později, v roce 1949, řídil filharmoniky Arthur Honegger v programu složeném z jeho vlastních skladeb. Na festivalu Pražské jaro v roce 1966 uvedl Darius Milhaud s Českou filharmonií poprvé svou *Hudbu pro Prahu* a v roce 1996 dirigoval orchestr Krzysztof Penderecki při premiéře svého Koncertu pro klarinet a komorní orchestr.

K těmto jménům lze připojit jména mnoha dalších mimořádných osobností, které s orchestrem v průběhu let spolupracovaly: Martha Argerich, Claudio Arrau, Jevgenij Kissin, Erich Kleiber, Leonid Kogan, Erich Leinsdorf, Lovro von Matačić, Ivan Moravec, Jevgenij Mravinskij, David Oistrach, Antonio Pedrotti, Svjatoslav Richter, Mstislav Rostropovič, Gennadij Rožděstvěnskij, Wolfgang Sawallisch, Wolfgang Schneiderhan, Georg Szell, Henryk Szeryng, Bruno Walter a Alexander Zemlinsky.

